

munkatársa voltam, a hazai irodalomtudományi gondolkodás megújításának szándéka vezette, és ez olyan jól sikerült, hogy 1971 végén, 1972 elején politikai támadást szerveztek a folyóirat ellen, eltávolították az intézeti szerkesztőséget, és Pándi Pál, a kommunista kulturális politika egyik vezető személyisége irányításával új szerkesztőséget hoztak létre, ebben a korábbi szerkesztők (és a munkatársak) nagy része már nem kapott helyet.

Nos még a „régii” *Kritikában* látott napvilágot 1969 májusában Lukács György *Magyar irodalom – világirodalom* című interjúja, ezt Almási Miklós készítette, némi szerepem azonban nekem is volt benne, én vittem el az idős filozófushoz a korrigálni való íveket, körülnézhettem a Belgrád rakpart egyik modern épületében található lakásában, megcsodálhattam hatalmas (főleg német nyelvű) könyvtárát, és a mester még kávé is készített nekem. Lukács György lakásán látogatást tenni rendkívüli élményt jelentett, és ezt még fokozta az a szívélyesség és közvetlenség, amellyel a világhírű tudós fogadott és elbeszélgetett velem. Természetesen felidéztem előtte azoknak az 1955–1956-os előadásainak emlékét, amelyeket buzgón látogattam egykoron.

Az ilyen futólagos látogatások persze feledhetetlenek szoktak lenni, most is magam elé tudom idézni ennek a közel fél évszázaddal korábbi esztendőnek az emlékeit. Lukács akkor a magyar irodalomnak a világirodalomban elfoglalt helyéről és betöltendő lehetőségeiről beszélt. Végezetül a *Kritikában* közreadott interjúnak a zárómondatait írom ide: „számba kéne venni a magyar irodalom valóságos helyzetét, amelyben a világirodalmiságnak oly jelentékeny szerep jut. Csak Csokona, Petőfi, Ady és József Attilára kell gondolni, ami egy nem jelentéktelen művészi vonalat jelent. Nekünk itt semmi szégyenleni valónk nincsen, még akkor is, ha ezeket a dolgokat nem lehet külföldi nyelvre lefordítani: nyugodtan nézhetnénk szembe a magunk történelmi sorsával. Erre az őszinte szembenézésre eddig a magyar irodalomban a lírától eltekintve még alig volt példa; jelentős kivétel Eötvös *Magyarország 1514-e*. A kérdés nehézsége ott van, hogy azok a jelenségek és tendenciák, melyeket ma specifikus magyarnak szoktak nevezni, nagyobbrészt a dzsentrális Magyarországnak a lokális problémáiból adódtak, és mi nagyjában-egészében megragadtunk ezekben a lokális jelenségekben. A világirodalmiság csak ezzel való leszámolásból hódítható meg.” Ezek a fejtegetések alighanem ma sem veszítették el jelentőségüket.

Pomogáts Béla

PROMENADE SENTIMENTALE

■ Amolyan notórius zongoragyakorlás-elkerülőként jutottam el Kardos Magda tanárnőhöz, miután lustaságom miatt korábbi zongoratanárnőim rendre megváltak tőlem. Magda néni nem próbált rábeszélni semmire, főképp nem a gyakorlásra, csak leült, és eljátszott nekem néhány darabot, hogy válasszak, melyiket szeretném. És abban a percben az embernek egyből kedve támadt akár több energiát is befektetni egy-egy zongoradarab megtanulásába, csak hogy úgy eljátszhassa, mint ő. Előadásmódjával készítetett tanulásra, meg a nagyszerű darabválasztásával, amellyel egyből ráértett arra, hogy mi az, amit majd mindenáron én is el szeretnék játszani.

Semmi nem volt kötelező, még az ujjrend sem (bár az ákombákom számaival beírt ujjrendeket még most is őrzöm kottáimban), s ha nem tartottam be, csak annyit mondott szelíden, hogy megkönnyíteném a saját helyzetemet azzal, ha betartanám. Mert játszani bármilyen ujjrenddel lehet, de ő az egyik legjobbat taná-

csolja nekem. Talán oximoronnak tűnik, de általában az egész magatartása határozott szerénységgel azt sugallta, hogy a világ egyik legjobb zongoratanárához kerültem. Ezt erősítette még Bartók Béla képe a zongorán, de róla soha nem mesélt, csak annyit mondott egyszer, hogy nézzem meg azokat a sugárzó szemeket, abból minden kiderül. Mesélt viszont híres tanítványáról, Kurtág Györgyről, akire nagyon büszke volt. Én úgy emlékszem, hogy Cziffra Györgyöt is tanítványaként emlegette, de erre nézve semmilyen dokumentumot nem találtam most.

És ha már szóba került Kurtág György, aki Lugoson született, akkor általában szóba hozta a „temesvári kör”-t, ahogy ő nevezte, ahol nem pusztán zeneművészetéről volt szó, hanem irodalomról, festészetéről is. Sokat emlegette Méliusz Józsefet, mint közeli barátját, Dáné Tibort (bár úgy látom most, hogy ő sose lakott Temesváron) és talán Franyó Zoltánt is, de erre azért nem emlékszem pontosan.

Könnyen napirendre tért afölött, hogy a romantikusokat nem szeretem, viszont neki köszönhetem, hogy Debussy-rajongó lettem (a már említett kedvcsináló-be mutatató játéknak köszönhetően egymásután jöttek a darabok: *Children's Corner*, majd a *Suite Bergamasque*-ból a *Claire de lune* [eredeti címén *Promenade sentimentale*], *La fille aux cheveux de lin*). Azért is sorolom most fel ilyen részletesen, mert azt gondolom, hogy ő is ezt a zenét szerethette (többek közt). Ahogy össze tudta kapcsolni Monet-val meg Isadora Duncannel, aki merész, korábban nem látott koreográfiával táncolta el Debussy zongoradarabjait, az ember érezte annak a kornak a hangulatát. Magda néni nagyon érdekesen mesélt, és én alig vártam az óra végét, amikor pár perc múltidézésre is sor kerülhetett. Az akkori, útlevel nélküli korszakban hihetetlen optimizmust sugallt az impresszionista festményekről mint elérhető távolságra levő dolgokról való beszélgetés.

Külön ünnepély volt Magda néninél a záróvizsga. Ilyenkor ő jött haza hozzánk (és – gondolom – a többi tanítványához is). Egy kb. negyvenperces műsort kellett előadnom (zenetörténeti sorrendben, általában Bach – bécsi klasszikusok – impresszionisták – Bartók, Kodály, ez volt a műsor szerkezete). Utána beszélgetés a családdal. Ahhoz mindig ragaszkodott, hogy nagybátyám, Kántor Lajos is jelen legyen a vizsgán, mert vele utána megbeszélhette az irodalmi élet legújabb eseményeit, és találgatta, hogy vajon ki kapja abban az évben az ún. Pezsgő-díjat. Engem mindig meglepett azzal, hogy mennyire követte a kortárs irodalmi élet eseményeit, és minden részlet érdekelte. Hűséges Utunk- és Korunk-olvasó volt.

Érettségi előtt elbúcsúztunk egymástól, mert én más városba mentem egyetemre, ezért nem folytathattam a zongoraleckéket. És bár hiányzott, levelet mégse írtam neki. Egyszer hallottam, hogy beteg, és kórházba került, akkor meglátogattam. Kétes tisztaságú, zsúfolt kórteremben sietett elém (valami bőrbetegsége volt, úgyhogy jární jól tudott), nem panaszkodott egyáltalán a körülmények miatt, örült, mondta, hogy nemsokára hazaengedik. Utána még jó pár évet élt, és sajnos nem emlékszem pontosan arra, hogy mikor halt meg. Nem voltam ott a temetésén. Azt gondolom, nagyon szerencsés vagyok, hogy ismerhettem.

Singer Júlia